Спеціалізованій вченій раді
Д 26.007.04 у Національній академії
внутрішніх справ

В І Д Г У К

офіційного опонента
кандидата юридичних наук, старшого наукового співробітника
Бобрика Володимира Івановича
на дисертаційне дослідження Маруних Ганни Ігорівни
«ЗАТЯГУВАННЯ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ: СУТНІСТЬ, ПРАВОВІ НАСЛІДКИ ТА СПОСОБИ ЗАПОБІГАННЯ», поданого на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право

Детальний аналіз дисертації, автореферату та публікацій за темою дисертації Маруних Ганни Ігорівни «ЗАТЯГУВАННЯ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ: СУТНІСТЬ, ПРАВОВІ НАСЛІДКИ ТА СПОСОБИ ЗАПОБІГАННЯ» дозволяє сформулювати наступні узагальнені висновки щодо цієї роботи.

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Поняття «затягування цивільного процесу» не є усталеним у процесуальній науці та, на відміну від поняття «затягування розгляду справи», не використовується в процесуальному законі. Проте це та подібні до нього поняття часто використовуються в ненаукових публікаціях на судову тематику, зокрема, при характеристиці судового розгляду окремих справ, огляді стану судочинства в Україні тощо.

Незважаючи на переважно публіцистичне забарвлення, поняття «затягування цивільного процесу» має право «на життя» і в процесуальній науці, адже дозволяє в комплексі розглянути ті обставини, які негативно впливають на тривалість всього комплексу судових процедур, а також визначити способи їх усунення та запобігання. Розгляд проблеми затягування цивільного процесу дає можливість під новим кутом зору поглянути на такі усталені для цивільної процесуальної науки явища як деякі принципи

ВРСДЗ НАВС
Вх. № 589
"15" 02 2019 р.
кількість аркушів:
осн. док. 4 додаток —

цивільного процесуального права, забезпечення доступності правосуддя в цивільних справах, зловживання цивільними процесуальними правами, належне виконання процесуальних обов'язків, цивільно-процесуальна відповідальність, процесуальний статус суду (судді) тощо.

Вагомого значення надають даній темі дисертаційної роботи і зміни до процесуальних кодексів, зокрема ЦПК України, внесені Законом України від 03.10.2017 № 2147–VIII, адже закладені цим Законом процесуальні новели щодо запобігання затягуванню розгляду та вирішення судом справ потребують всебічного наукового аналізу та теоретичного обґрунтування.

Затягування судового процесу в юридичній науці слід розглядати як поняття, що має кілька значень. Так, воно може розглядатись як діяльність (діяння) суб'єктів цивільного процесуального права. І саме таке розуміння закладено в концепт дисертації Марунич Г.І. Проте затягування судового процесу може розглядатись і як мета такої діяльності, а як її результат, про зо наголошується в дисертації. Неоднозначність і дискусійність наукового розуміння досліджуваного дисертанткою поняття також обумовлює актуальність теми її дисертації. Однак особливої актуальності ця тематика набуває в сучасних умовах, коли все рідше і рідше зустрічаються справи, розглянуті судами без зайвої тяганини.

Дисертаційне дослідження виконано з урахуванням основних положень Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2011 – 2015 роки, затверджених загальними зборами Національної академії правових наук 24 вересня 2010 року, Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015 – 2020 роки, схваленої Указом Президента України від 20 травня 2015 року, планів науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт Національної академії внутрішніх справ на 2015 – 2019 роки.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертанткою достатньо і відповідно до обраної теми дослідження сформульовані мету і завдання дослідження.

Отримання наукових результатів дисертації забезпечувалось застосуванням сукупності загальнонаукових та спеціальних методів і прийомів наукового пізнання. Аналіз дисертаційної роботи, її висновків та пропозицій показує, що автором використані всі задекларовані у вступі дисертації методи дослідження. Дисертанткою проаналізовано значний обсяг здобутків вітчизняних та іноземних науковців, які досліджували проблему затягування цивільного процесу.

Структура дисертації обумовлена поставленими завданнями, об'єктом та предметом дослідження. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що містять одинадцять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Структура дисертації відображає послідовність проведення наукового дослідження. Автором проаналізовано рівень наукової розробленості проблематики за темою дисертаційного дослідження, а також в логічній послідовності розглянуті дискусійні питання про затягування цивільного процесу й суміжні процесуальні явища.

Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Результати дослідження представлені у вигляді нових наукових положень, а також висновків, пропозицій та рекомендацій практичного характеру.

Одержані результати дослідження становлять як науковий, так і практичний інтерес. Вони можуть бути використані у: науковій діяльності – для подальших теоретичних пошуків щодо правової природи, поняття та видів затягування цивільного процесу і засобів запобігання йому; нормотворчості – для удосконалення процесуального законодавства в частині запобігання затягування цивільного процесу; правозастосуванні – при реалізації судами заходів протидії затягуванню судочинства; навчальному процесі – при підготовці підручників, навчальних посібників з цивільного процесу та викладанні цієї навчальної дисципліни. Частину результатів дослідження

одержано вперше, окремі положення були вдосконалені або дістали подальшого розвитку.

Розглядаючи отримані дисертанткою результати дослідження, виокремимо наступні. З'ясування сутності затягування цивільного процесу, що полягає у здійсненні дій, які не є необхідними для ухвалення законного і обґрунтованого рішення у справі, або нездійсненні дій, які є необхідними для ухвалення такого рішення, тобто у бездіяльності, а також відмежування його від суміжних понять дозволило автору виокремити ознаки зазначеного поняття та вперше в науці цивільного процесу сформулювати його авторське визначення (розділ 2 дисертації). Варто відзначити застосування дисертанткою діяльнісного підходу до розглядуваного явища та поглиблений аналіз його складових (змісту, суб'єктів, наслідків тощо).

Цікавим з наукової та практичної точок зору є проведене в роботі узагальнення зарубіжного досвіду запобігання затягуванню цивільного процесу, викладене в підрозділі 1.3 дисертації. Цей досвід став підґрунтям для пропозицій дисертантки щодо удосконалення процесуального закону задля запровадження додаткових запобіжників затягування розгляду справ.

Досліджуючи зміст затягування цивільного процесу дисертантка правильно контактувала, що відповідні діяння різних суб'єктів цивільних процесуальних відносин не є однорідними, а їх специфіка обумовлюється конкретним змістом прав та обов'язків і порядком їх реалізації. Слід погодитися з висновком дисертантки про те, що вказана специфіка має враховуватись як при кваліфікації діянь як таких, що призводять до затягування цивільного процесу, так і при обранні способів запобігання затягуванню цивільного процесу.

Важливими для юридичної науки є висновки дисертантки з приводу негативного впливу затягування цивільного процесу на реалізацію права на ефективний судовий захист, завдання внаслідок цього немайнової шкоди тому учаснику справи, який прагне отримати судовий захист, а також його

загального впливу на судову владу, що негативно позначається на рівні довіри до неї та оцінці її легітимності в суспільстві.

Не можна не звернути увагу й на міркування й висновки автора з приводу ролі суду в запобіганні затягуванню цивільного процесу, адже саме суд є обов'язковим суб'єктом цивільних процесуальних відносин. Варто погодитись з наведеним у дисертації обґрунтуванням функції контролю суду за реалізацією прав та обов'язків учасниками судового процесу з метою запобігання затягуванню ними цивільного процесу, а також критеріями розмежування суб'єктів, діяння яких уповільнює нормальний перебіг цивільного процесу.

Заслуговують на увагу й більшість конкретних пропозицій дисертантки щодо внесення змін до ЦПК України.

В дисертації сформульовано ряд інших висновків і пропозицій, які теж характеризуються науковою новизною та/або практичним значенням.

Загальні висновки дисертації конкретно і стисло висвітлюють основні наукові результати та відповідають її змісту.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях. Наукові положення, висновки, пропозиції та рекомендації, сформульовані у дисертації, належним чином відображені у її авторефераті. Основні положення дисертації відображені у 9 публікаціях, з яких 3 – у фахових для юридичних наук виданнях України, 2 – у періодичному науковому виданні іншої держави. Результати роботи висвітлювались на 4 міжнародних науково-практичних конференціях, за результатами яких опубліковані відповідні тези.

Автореферат та дисертація за сутністю та змістом відповідають всім формальним вимогам, встановленим для цього виду робіт.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Позитивно в цілому оцінюючи зміст дисертації варто звернути увагу на окремі дискусійні моменти.

1. Не можна беззаперечно погодитись із запропонованою дисертанткою періодизацію ґенези «правового регулювання питань запобігання затягуванню цивільного процесу», адже вона здійснена, як зазначено в дисертації, в контексті етапів розвитку української державності. Однак в дисертації не обґрунтований взаємозв'язок і взаємовплив української державності та правового регулювання питань запобігання затягуванню цивільного процесу, а історичне пов'язування вказаних явищ вбачається штучним і необґрунтованим.

2. Помилковим вбачається положення дисертації про те, що «правовий статус суб'єкта цивільних процесуальних правовідносин відіграє визначальну роль у перебігу цивільного процесу і може як сприяти динаміці останнього, так і створювати перешкоди у ній, в тому числі шляхом затягування цивільного процесу». Це обумовлюється тим, що правовий статус суб'єктів цивільних процесуальних відносин, під яким традиційно розуміють сукупність закріплених у цивільному процесуальному законодавстві прав, обов'язків, повноважень та інтересів, є лише передумовою їх правової поведінки. Вплив же на судовий процес (сприяння його перебігу чи затягування) здійснює процесуальна і в окремих випадках непроцесуальна поведінка суб'єктів цивільних правовідносин, що може виражатися у здійсненні ними процесуальних прав, виконанні процесуальних обов'язків, реалізації повноважень або вчиненні не процесуальних дій, які впливають на судовий процес. З аналогічних міркувань помилковою слід визнати і думку дисертантки про те, що на динаміку цивільного процесу впливають повноваження суду, адже такий вплив здійснюють не повноваження, а їх реалізація конкретним складу суду при розгляді цивільної справи.

3. З авторського визначення поняття «затягування цивільного процесу» вбачається, що воно може бути вчинено судом. Однак з цього визначення не зрозуміло, чи можливе затягування цивільного процесу суддею, наприклад, одним із суддів колегії, яка розглядає справу. Заважаючи на те, що в дисертації це визнається за можливе, у зазначеному визначенні автору варто

НАСЛІДКИ ТА СПОСОБИ ЗАПОБІГАННЯ» є цілісною, завершеною науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, яке має істотне значення для науки цивільного процесуального права.

В цілому дисертаційне дослідження відповідає паспорту спеціальності 12.00.03 і вимогам до кандидатських дисертацій, встановленим у Порядку присудження наукових ступенів, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, що передбачені для, її автор Марунич Ганна Ігорівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право.

Офіційний опонент:
старший науковий співробітник відділу юрисдикційних форм правового захисту суб'єктів приватного права, судоустрою та судочинства Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

В. І. Бобрик

Національна академія правових наук України * Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака * Ідентифікаційний код 19485263 * Україна *

Підпис Бобрика В.І. засвідчую
Помічник директора з організаційно-кадрової роботи
Солодкая Т.С.

Національна академія правових наук України * Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака * ВІДДІЛ КАДРІВ * Ідентифікаційний код 19485263 * Україна *